

valgt tre nedslag (jordskælvet, studenterrevyen og hekseriet), fordi de for mig repræsenterer helt nye vinkler på historien om pakistanere i Danmark. Mikkel Rytter behandler også mere alment kendte tematikker såsom migrationsmønstre, arrangerede ægteskaber og terrorfrygt i lyset af 11. september. Dette gøres med større overblik og rigere empiri end nogen anden publikation om pakistanere i Danmark, jeg har læst, og dermed dokumenterer bogen både, hvad vi ved, og giver os helt nye perspektiver på, hvad der former og påvirker diasporiske tilværelser i en senmoderne verden.

Mark Vacher

Ph.d. og lektor

Saxoinstituttets afdeling for Etnologi, Københavns Universitet

BJØRN SCHIERMER (red.): Fænomenologi: Teorier og metoder. København: Hans Reitzels Forlag 2013. 278 sider. ISBN 9788741255996. Pris: 300 kr.

Det skorter ikke på dansksproget litteratur om fænomenologi og fænomenologiske tænkere. For eksempel har den flittige professor ved Københavns Universitet Dan Zahavi forsynet de danske læsere med op til flere introduktioner til den fænomenologiske idetradition og dens mest fremtrædende tænkere. Derudover publiceres der løbende nye indføringer i blandt andet Martin Heideggers og Edmund Husserls filosofier, som begge typisk regnes med til fænomenologien. På trods af at fænomenologien stortrives på de humanistiske, samfunds-, social- og kulturvidenskabelige uddannelser og institutioner, eksisterer der ikke en samlet introduktion til den fænomenologiske teori og metode, sådan som den benyttes inden for sociologien, antropologien og andre samfunds-, social- og kulturvidenskabelige discipliner. Det råder den nyligt udkomne *Fænomenologi. Teorier og metoder* bod på. I bogen præsenterer forskellige forskere fænomenologiske teoriaspekter og metodeudviklinger inden for hver deres respektive fagområde. Bogens styrke er, at den ikke primært er skrevet af fagfilosoffer (som de førnævnte indføringer), men af antropologer, sociologer og urbanitetsteoretikere m.m. Den overordnede hensigt med introduktionen er at vise, hvordan konkrete og hands-on-fænomenologiske analyser kan udføres på specifikke områder. Af den grund er introduktionen velegnet til studerende inden for de førnævnte discipliner.

Bjørn Schiermer, der fungerer som bogens overordnede redaktør, pointerer i sit forord, at de fagfilosofiske indføringer i fænomenologien ikke formår at levere „konkrete impulser“ til blandt andet antropologerne og sociologernes arbejde med fænomenologisk teori og metode. Godt nok er fænomenologien stærkt tilstedeværende på de danske antropologiske og sociologiske uddannelser, tænk

blot på, hvor ofte antropologen Michael Jackson, den østrigske sociolog Alfred Schütz og de to sociologer Peter L. Berger og Thomas Luckmann optræder i læseplanerne. Hvad *Fænomenologi: Teorier og metoder* imidlertid tilstræber, er en aktualisering af de klassikere, som disse antropologer og sociologer bygger deres teorier og metoder på. Klassikere, som de fagfilosofiske indføringer ifølge Schiermer og bogens andre bidragydere ikke formår at koble til de antropologiske og sociologiske discipliners teoretiske og metodiske arbejde. En tilbagevendende og genopdagelse af de fænomenologiske klassikere, herunder Martin Heidegger, Jean Paul Sartre, Maurice Merleau-Ponty, Emmanuel Levinas osv., kan ifølge nogle af bogens forfattere bidrage med andre og nye vinkler på nutidige problemstillinger, end de mere moderne udgaver af antropologisk og sociologisk fænomenologi formår at gøre det. Samtidig med at være en introduktion til de fænomenologiske klassikere for det antropologiske og sociologiske publikum er bogen derfor også et forsøg på at påvise den nutidige relevans af disse klassikere. Bogens bidragydere forsøger af den grund at sammenknytte det teoretiske og det empiriske, det vil sige, hvilke teoretiske og empiriske værktøjer der kan dannes ud fra en læsning af de fænomenologiske klassikere. Hovedfokus ligger dog på de metodiske værktøjer, der kan uddrages i en læsning af klassikerne, men uden at miste blikket for det teoretiske. Fælles for alle bogens kapitler er derfor en optagethed af det empirisensitive, altså „det nære“ og „det sete“, som er den klassiske fænomenologiske kæphest.

Bogens styrke er, ud over introduktionen til og revitaliseringen af klassikerne, at bidragyderne giver hver deres bud på en fænomenologisk teori og praksis. Bogen er derfor ikke udtryk for én bestemt fænomenologisk skole. I stedet giver bogens kapitler udtryk for pluraliteten i den fænomenologiske tænkning, og efter endt læsning bliver man opmærksom på det gemte potentiale og mulighederne i den fænomenologiske idetradition.

Det er spændende og givende læsning: Bjørn Schiermer redegør for fænomenologiens metodiske og kritiske potentiale; Søren Overgaard argumenterer for nyttebragelsen af fænomenologiens konceptioner af „den anden“ og „de andre“; Henning Bech diskuterer, om den kritiske teori – med den tyske filosof Theodor W. Adorno i spidsen – kan bidrage til en fænomenologisk praksis; Ulla Thøgersen undersøger, hvilken aktualitet den franske fænomenolog Maurice Merleau-Pontys fænomenologiske metode og ikke mindst kropsfænomenologi har; Michael Hviid Jacobsen diskuterer, hvilken betydning rammer og metaforer har for vores opfattelse af hverdagen; René Rosfort advokerer for en fænomenologi, der i højere grad inddrager blikket som undersøgelsesgenstand; Marie Bruvik Heinskou argumenterer for, at fordomme og forforståelser hæmmer undersøgelsen af sociale fænomener; Niels Albertsen giver en indføring i atmosfærebegrebet og dets relevans for undersøgelsen af senmoderne byrum. De forskellige bidrag

fungerer også som grundige indføringer i den klassiske fænomenologiske teori-tradition. Bogens forfattere har et udmærket blik for de centrale pointer i de fænomenologiske teorier og formår også at formidle disse på en sådan måde, at de uindviede har en chance for at kunne forstå de til tider komplekse teorier.

En nærmere diskussion af hvert kapitels særkende er ikke muligt her. Til gengæld skal bidragerne roses for deres bestræbelser på at levere anvendelige teoretiske og metodiske værktøjer ud fra en bred vifte af tematiske tilgange. Med udgangspunkt i hver sit teoretiske og empiriske felt lykkes det bidragerne at vise spændvidden i den fænomenologiske praksis.

Indirekte er bogen en opfordring til de studerende om ikke at tage den moderne antropologiske og sociologiske fænomenologi for gode varer. I stedet kan man læse de moderne fænomenologer i kortene ved selv at vende tilbage til de klassikere, som de bygger deres teorier på. Nye og anderledes teori- og metodeudviklinger behøver nødvendigvis ikke altid at tage udgangspunkt i de nyeste teorier, for „det nye“ kan også findes i „det gamle“.

Philip Martinussen

Cand.mag. i filosofi fra Københavns Universitet og BA i idehistorie og antropologi/etnografi fra Aarhus Universitet

GÖRAN ADAMSON: Svensk mångfaldspolitik – en kritik från vänster. Malmö: Arx förlag 2014. 181 sider. ISBN 978-91-87043-22-2. Pris: 163,00 SEK

Göran Adamson har skrevet en både tankevækkende, skræmmende og anbefalesværdig bog om det, man polemisk kan kalde multikulturalismens bløde totalitarisme. Bogen analyserer den officielle svenske policy, der søger at fremme etnisk mangfoldighed blandt offentligt ansatte, så mangfoldighed kommer til at fremstå som „en naturlig och integrerad del i myndigheters verksamhet“ (s. 13, se også s. 19). Det er et normativt mål, at samfundet ikke bare er, men også skal fungere „mångkulturellt, vilket innebär att mångfald bejakas, främlingsfientlighet bekämpas och ersätts av ökad kulturell förståelse“, som Adamson (s. 75) citerer fra udredningen *Mångfald i högskolan*. Denne policy bliver introduceret af den socialdemokratiske regering i 1999, året efter udmøntes den i omtalte udredning, og op gennem det nye årtusinde bliver mangfoldighed etableret som norm for flere og flere offentlige institutioner og politiske partier.

Der er flere temaer i bogen, og da det ikke er muligt at komme ind på dem alle, har jeg valgt nogle enkelte nedslag. Adamsons bog er først og fremmest en undersøgelse af, hvordan offentlige myndigheder har gennemført policyen om mangfoldighed inden for de højere uddannelser („högskolan“) uden om den offentlige politiske opinion. Det er denne ovenfra ned-dikterede form for